

Zbigniew PODGÓRSKI
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Przemysław CHARZYŃSKI
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Katarzyna SKIERA
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

CHARAKTERYSTYKA TURYSTÓW ODWIEDZAJĄCYCH SANKTUARIUM MARYJNE W GÓRCIE KLASZTORNEJ W GMINIE ŁOBŻENICA

Wstęp

Krajobraz kulturowy stanowi ewolucyjną formę zapisu działalności człowieka w środowisku przyrodniczym (DOBROWOLSKA 1948). W skład potencjału krajobrazu kulturowego wchodzi zarówno wytwory materialne, jak i wytwory intelektu człowieka oraz wartości kulturowe, które charakteryzują i wyróżniają dany obiekt lub całe jednostki krajobrazowe (np. strefy *sacrum* i *profanum* w obrębie enklawy krajobrazu miejskiego), nadając im swoiste, niepowtarzalne duchowe znaczenie (*genius loci*).

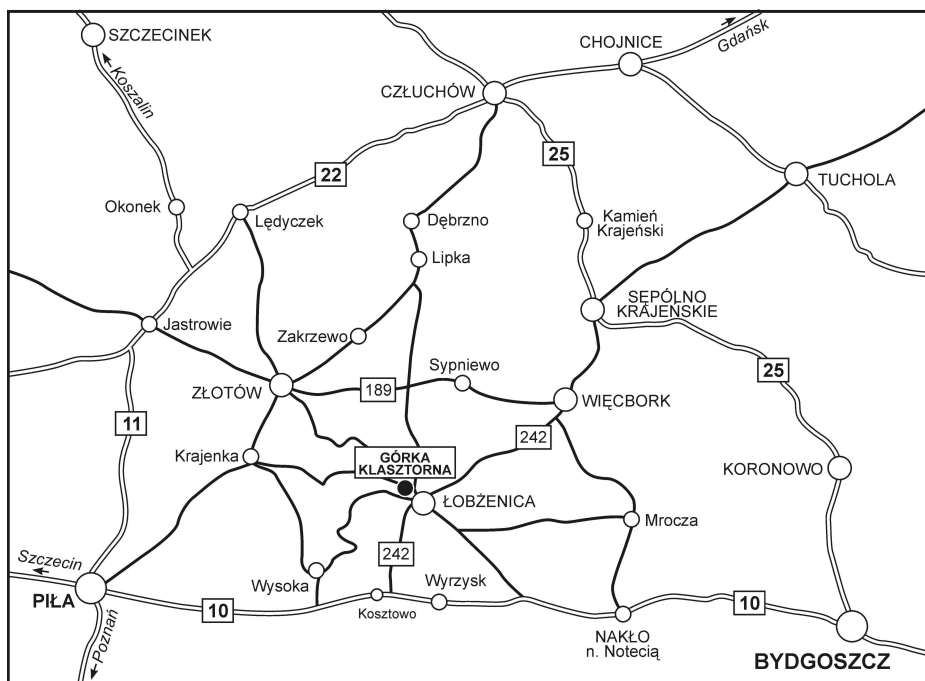
Miejsca kultu religijnego stanowią bardzo ważny składnik krajobrazu kulturowego. Wraz z innymi wytworami kultury, dziedzictwem przyrodniczym, infrastrukturą turystyczną oraz ludźmi tworzą przestrzeń turystyczną (WŁODARCZYK 2009, 2011). Jedną z przyczyn istotnego znaczenia obiektów kultu w przestrzeni turystycznej była dominująca rola religii w życiu społeczeństw w minionych wiekach i w efekcie monumentalny charakter budowli związanych z wiarą. Kościoły i klasztory chrześcijańskie czy budowle sakralne innych wyznań bardzo często stanowią skarbnicę

dział sztuki malarskiej oraz rzeźbiarskiej, przyciągają uwagę swoją architekturą i dlatego są bardzo atrakcyjne jako obiekty turystyki kulturowej. Zatem wielu autorów zainteresowało się obiektami kultu jako atrakcjami turystycznymi. Powstała między innymi praca T. DUDY (2011) omawiająca dwa kościoły na nadodrzańskiej części Szlaku Świętego Jakuba czy artykuł N. TRATWAL-UGLIS i J. UGLISA (2011), w którym analizowane są uwarunkowania rozwoju turystyki pielgrzymkowej w Wielkopolsce. Bardzo liczne są prace poświęcone sanktuariom maryjnym jako atrakcjom turystycznym. Sanktuaria związane z kultem maryjnym stanowią około 85% z ponad 800 sanktuariów znajdujących się w Polsce (WOLNA-SAMULAK 2011). Szczegółowego opracowania w kontekście lokalizacji sanktuariów maryjnych doczekało się wiele regionów: województwo lubelskie (FLAGA 2011), wschodnia część Mazowsza (MAĆZKA 2011) czy Pomorze Zachodnie (RAKOWSKI 2011). Bardzo obszerne opracowanie poświęcono ośrodkom kultu maryjnego w Karpatach polskich (SOŁJAN 2002). Uwagę badaczy przyciągnęły także poszczególne sanktuaria maryjne i ich miejsce w przestrzeni turystycznej, między innymi: Rudy Wielkie (NITKIEWICZ-JANKOWSKA, JANKOWSKI, STASZEWSKA 2011), Supraśl (OŁDYTOWSKI 2011), Licheń i Gietrzwałd (WOLNA-SAMULAK 2011) czy Piekary Śląskie (KOWALSKI, RUSZKOWSKI 2011).

Praca niniejsza jest kolejnym przyczynkiem w serii artykułów wyżej wymienionych. Nieprzypadkowo za obszar badań wybrano gminę Łobzenica, położoną w północno-wschodniej części województwa wielkopolskiego. Miasto Łobzenica, powstałe już w XI wieku, było najlepiej rozwijającym się ośrodkiem miejskim na Krajinie. Z kolei Górka Klasztorna, dzięki cudownemu objawieniu się Matki Boskiej w 1079 roku, będąca najstarszym w Polsce miejscem kultu maryjnego, stanowi podstawę współczesnego rozwoju turystyki pielgrzymkowej w tym regionie. Z tych też względów głównym celem pracy było stworzenie profilu turysty odwiedzającego analizowane sanktuarium w gminie Łobzenica, a także analiza uwarunkowań aktualnego rozwoju turystyki religijnej i pielgrzymek oraz turystyki kulturowej o motywacji religijnej. Dążąc do realizacji tego celu dokonano inwentaryzacji krajoznawczej oraz przeprowadzono badania ankietowe.

Obszar badań

Zakres przestrzenny opracowania obejmuje obszar gminy Łobzenica (rys. 1), położonej w północno-wschodniej części województwa wielkopolskiego w powiecie pilskim, na Pojezierzu Krajeńskim (KONDRACKI 2009).

Rys. 1. Położenie Górki Klasztornej

Źródło: <http://gorkaklasztorna.com/uploads/images/mapa.jpg>

W gminie Łobzenica znajduje się 18 obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Najwięcej spośród nich posiada Łobzenica, m.in. układ urbanistyczny Starego i Nowego Miasta, kościół parafialny pw. Trójcy Świętej, kościół filialny pw. św. Szczepana, zabytkowe domy na placu Wolności, zajazd pocztowy. Do obiektów będących pod ochroną konserwatorską zalicza się: budynek sądu (obecnie siedziba Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego), budynek szkoły, cmentarz, młyn, spichlerz, wieżę ciśnień. Najbardziej charakterystyczny dla Łobzenicy jest układ przestrzenny, którego wyróżnikiem są dwa rynki połączone wspólną osią (ul. 1 Maja). Stare Miasto zostało wzniesione na planie zbliżonym do trapezu (z centralnie położonym kwadratowym rynkiem), podczas gdy Nowe Miasto z pierwszej połowy XV wieku zbudowano na planie nieregularnym, ze środkiem w kształcie prostokąta (MIETZ, PAKULSKI 2014). Strefę ochronną układu przestrzennego miasta ograniczają: od wschodu rzeka Łobzonka z rozlewiskami, od północy – droga do Górki Klasztornej, od zachodu – teren dawnego jeziora Lepsze, a od południa – dawne przedmieścia do drogi na Rataj. Obiekty

najcenniejsze pod względem walorów kulturowych istniejących w przestrzeni turystycznej w kontekście turystyki religijnej, pielgrzymek oraz turystyki kulturowej o motywacji religijnej znajdują się w Górze Klasztornej.

Rys. 2. Sanktuarium maryjne w Górze Klasztornej (A)
i kropielnica z granitowego znicza z czasów przedchrześcijańskich (B)
Fot. K. Skiera, 2015

Historia klasztoru jest długa, a sama budowla była wielokrotnie przebudowywana i odnawiana. Pierwszą była kaplica wzniesiona z dębowych bali w 1111 roku, tj. 32 lata po objawieniu się Matki Boskiej w 1079 roku. Cud ten traktowany jest jako pierwsze objawienie na ziemiach polskich. W 1612 roku opiekę nad Górką Klasztorną objęli benedyktyni, dla których zbudowano drewniany kościół i klasztor. Obiekt był wielokrotnie plądrowany i niszczony. Od 1923 roku opiekę nad sanktuarium maryjnym przejęli Misjonarze Świętej Rodziny. Obecny kształt klasztor uzyskał po wyburzeniu północnego skrzydła i odnowieniu części wschodniej (w latach 1976–1978). W sanktuarium od początku XX wieku znajduje się kopia namalowanego w 1680 roku cudownego obrazu Matki Boskiej Góreckiej (DUBIELA 2011). Do zabytków ruchomych należą: pięć ołtarzy, barokowa ambona z czterema figurkami ewangelistów z XVII wieku, chrzcielnica. Do kompleksu klasztornego przylega dąbrowa z około 40 dębami w wieku 600–900 lat. Ponadto w gaju znajduje się rekonstrukcja kamiennego kręgu, uformowanego ku czci pogańskiego boga Swarozycza, zwanego też Światowidem.

Granitowy znicz, który palił się wewnątrz kręgu został przeniesiony do kruchty kościoła, gdzie służy jako kropielnica (rys. 2B). Obecnie posiada wykute znaki chrześcijańskie: krzyże jerozolimskie, krzyże bożogrobców, krzyż lotaryński, siedem wydrążonych wgłębień oraz dziesięć guzów. Najbardziej widoczny jest wizerunek Zbawcy (KONEK, DUBIELA 2006). Na terenie Górki Klasztornej znajduje się również kaplica z 1744 roku. Usytuowana jest ona w miejscu wypływu cudownego źródła. Górka Klasztorna to również miejsce dorocznego misterium Męki Pańskiej. Turyści tu przebywający mają również możliwość zobaczenia zbiorów etnograficzno-przyrodniczych z Azji, Afryki i Oceanii.

Metody badań

W celu uzyskania pełnych informacji o zasobach oraz stanie walorów i obiektów krajoznawczych gminy Łobżenica wykorzystano kwerendę i studium literatury, a następnie metodę inwentaryzacji krajoznawczej, dbając podczas jej stosowania o zachowanie koniecznych procedur i zasad (KRUCZEK, KUREK, NOWACKI 2010). Niezbędne prace w terenie zrealizowano latem roku 2015, co pozwoliło podczas kolejnych miesięcy na ustalenie ostatecznej wersji kart inwentaryzacyjnych i towarzyszącej im dokumentacji. Z kolei jako podstawową metodę umożliwiającą badanie aspektów turystyki pielgrzymkowej wybrano sondaż diagnostyczny¹. Dobór próby był dostępnościowy, przez co nie można uogólniać wyników na całą populację, ale można wyciągnąć wnioski o charakterze jakościowym na temat ogólnej grupy turystów-pielgrzymów wizytujących sanktuarium. Posłużono się nim w celu opracowania profilu turysty odwiedzającego sanktuarium maryjne w Górcie Klasztornej. Respondenci wypełniali kwestionariusz składający się z 19 pytań, tj. pięć pytań dotyczących cech społeczno-demograficznych oraz 14 pytań określających różne aspekty pielgrzymowania. Badanie przeprowadzono w okresie lipca i sierpnia 2015 roku w Górcie Klasztornej. Ankietowano jedynie turystów, z badania wyłączono osoby odwiedzające sanktuarium, ale nienocujące. Zgromadzono 107 ankiet, spośród których 100 uznano za prawidłowo wypełnione i poddano dalszej analizie.

¹ Według T. PLICHA (1995) metoda sondażu diagnostycznego „jest sposobem gromadzenia wiedzy o atrybutach strukturalnych i funkcjonalnych oraz dynamice zjawisk społecznych, opiniach i poglądach wybranych zbiorowości, nasilaniu się i kierunkach rozwoju określonych zjawisk i wszelkich innych zjawiskach instytucjonalnie niezlokalizowanych”.

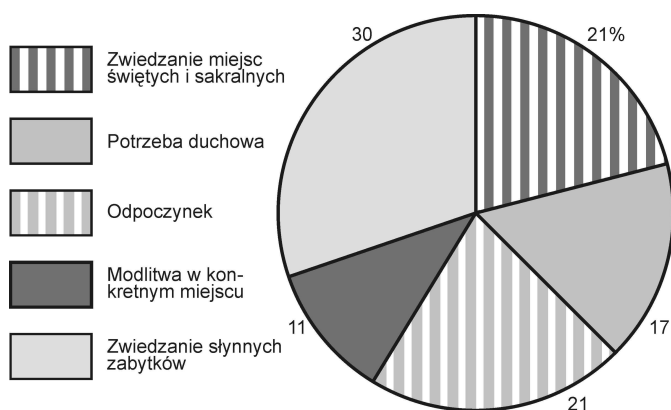
Profil turysty religijnego

Sanktuarium maryjnego w Górcie Klasztornej towarzyszy ośrodek rekolekcyjno-pielgrzymkowy, oferujący miejsca noclegowe dla około 150 osób. W roku 2015 w domu pielgrzyma nocowało 2640 turystów przebywających około tygodnia oraz 992 od dwóch do trzech dni. Pielgrzymi indywidualni stanowili niewielki odsetek, było ich około 150. Turyści byli w przeważającej części obywatelami Polski. W roku 2015 nocowało tu jedynie 50 pielgrzymów z Niemiec. Odnotowano również liczbę pielgrzymów nienocujących, było ich 2145. Sanktuarium góreckie cieszy się największą popularnością wśród grup z następujących diecezji: bydgoskiej, pelplińskiej, gdańskiej, koszalińsko-kołobrzeskiej, szczecińsko-kamieńskiej i gnieźnieńskiej, a także z odleglejszych: katowickiej, rzeszowskiej i lubelskiej. Najwięcej turystów odwiedza Górkę Klasztorną pomiędzy majem a październikiem (informacje ustne, ks. J. Bobeł).

Na podstawie pytań zamieszczonych w ankiecie, zgodnie z podziałem zaproponowanym przez A. MIKOSĄ v. ROHRSCHEIDTA (2010), wyróżniono dwie grupy turystów: religijno-pielgrzymkowych i religijno-kulturowych. Z danych pozyskanych metodą sondażu diagnostycznego wynika, że wśród respondentów dominowali typowi turyści religijno-pielgrzymkowi (87%), dla których aspekt turystyczny, aczkolwiek ważny, to jednak miał mniejsze znaczenie. Pozostałe osoby (13%) oświadczyły, że ich obecność na terenie sanktuarium, chociaż celowa, wynika przede wszystkim z realizacji planów wypoczynkowych, można ich zatem zaliczyć do grona turystów religijno-kulturowych. Większość respondentów pochodziła ze wsi i małych miast (ok. 60%), i przeważały kobiety (ponad 65%). Podobne wyniki uzyskała K. MARCINIĄK (2014). Badając częstość wyjazdów stwierdzono, że 39% respondentów (22 kobiety oraz 17 mężczyzn) pielgrzymuje średnio jeden raz w roku. Na podstawie analizy najczęściej wskazywanych odpowiedzi zauważono, że taki wariant odpowiedzi zaznaczali głównie mieszkańcy wsi. Rzadziej niż jeden raz w roku pielgrzymuje 28% respondentów, więcej niż jeden raz w roku – 24%. Zdecydowanie najmniej liczną grupę stanowiły osoby twierdzące, że pielgrzymują rzadziej niż jeden raz na pięć lat – 9%. Zatem można stwierdzić, że respondenci najliczniej reprezentowali grupę osób, dla których turystyka pielgrzymkowa jest najlepszym i najbardziej efektywnym sposobem wykorzystania letniego wyjazdu (często podczas urlopu) oraz formą spędzania czasu w gronie rodziny czy znajomych.

W celu ustalenia głównego powodu przyjazdu do Górki Klasztornej zwrócono się do turystów-pielgrzymów, proponując pytanie z szerokim

wachlarzem wariantów odpowiedzi i możliwością równoczesnego zaznaczenia kilku opcji. Najczęściej wskazywanym przez respondentów wariantem był zamiar zwiedzenia słynnych zabytków – 30%. Obiekty sakralne znajdujące się w Górce Klasztornej doskonale spełniają ten wymóg, bowiem niezależnie od swojej zabytkowej wartości wchodzi w skład najstarszego sanktuarium maryjnego w Polsce. Kolejna grupa ankietowanych stwierdziła, że dla nich najważniejsza jest możliwość zwiedzania miejsc sakralnych oraz odpoczynków (21%). Potrzebą duchową kierowała się mniejsza część pielgrzymów (17%), podobnie jak modlitwą w konkretnym miejscu (11%). Spośród odpowiedzi do wyboru wskazywano także takie, które w opinii respondentów nie określały celu ich pielgrzymki (rys. 3). Żadna z badanych osób nie wskazała, że odbywa podróż wyłącznie w celu poznania lokalnej kultury bądź sprawdzenia rekomendacji.

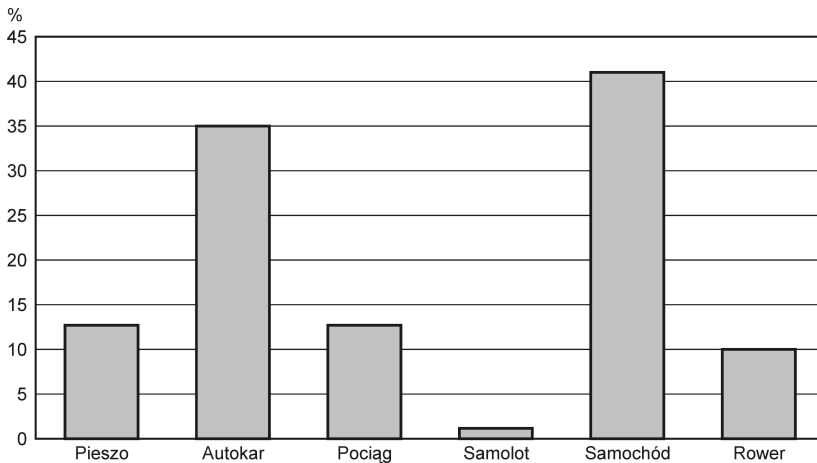

Rys. 3. Główny cel podróży pielgrzymów do Górkę Klasztornej

Źródło: opracowanie własne

Kolejne pytanie pozwoliło na uzyskanie informacji o preferowanej formie odbywania podróży turystycznej (mającej w programie pielgrzymkę), w tym niekoniecznie do sanktuarium maryjnego w Górce Klasztornej. Spośród trzech możliwych opcji respondenci najczęściej wskazywali na pielgrzymki pobytowe – 43%. Niewiele mniej ankietowanych potwierdziło, że preferuje pielgrzymki objazdowe – 40%. Jedynie 17% osób stwierdziło, że pielgrzymki w formie pobytowo-objazdowej są najchętniej przez nich wybieraną formą podróży turystycznej. Wyjazdy pobytowe zwykle były wskazywane przez osoby z przedziału wiekowego 40–50 lat, pochodzące

z miejscowości o mniejszej liczbie mieszkańców niż 50 tys. Natomiast respondenci w młodym wieku, którzy nie osiągnęli 30. roku życia stwierdzili, że preferują wycieczki objazdowe. Sondaż diagnostyczny dostarczył również informacji o charakterze wybieranych pielgrzymek. Niemal połowa respondentów (47%) określiła, że decyduje się na udział w pielgrzymkach krajowych, a kolejnych 18% potwierdziło zainteresowanie pielgrzymkami zagranicznymi. Pozostała część respondentów preferuje pielgrzymki łączne (35%).

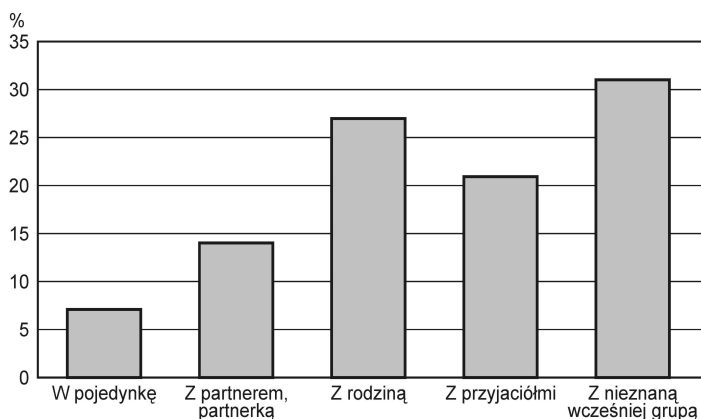

Rys. 4. Środek transportu wybierany przez turystów pielgrzymujących

Źródło: opracowanie własne

Analizując odpowiedzi udzielone przez respondentów na kolejne pytanie zawarte w kwestionariuszu stwierdzono, że najczęściej wybieranym środkiem transportu do odbycia podróży turystycznej jest samochód (rys. 4). Taką odpowiedź zaznaczyło 41% respondentów, co zapewne wiąże się z wygodami takiej podróży, pełną niezależnością podczas jej odbywania oraz skróconym czasem przejazdów w stosunku do innych środków transportu. Wśród pielgrzymujących turystów popularne jest także korzystanie z autokarów – 35% badanych. W przypadku osób docierających do Górki Klasztornej 13% z nich decyduje się na pielgrzymki piesze. Latem z okolicznych miejscowości wyruszają pielgrzymi, z zamiarem ofiarowania poniesionego trudu w poczet prób o wybląganie łask. Warto także zwrócić uwagę na niewielki udział odpowiedzi (10%) wskazujących na pielgrzymowanie z wykorzystaniem roweru. Jest to spowodowane faktem, że Górka

Klasztorna leży na trasie rowerowej PL-4007c, biegnącej od Piły do Złotowa. Natomiast kolej jako środek transportu nie była wymieniona przez nikogo. Uzyskane rezultaty korespondują z wynikami otrzymanymi przez S. PYTLA, E. ZUZAŃSKĄ-ŻYŚKO oraz I. KINIORSKĄ (2011).

Rys. 5. Osoby towarzyszące w podróży pielgrzymkowej

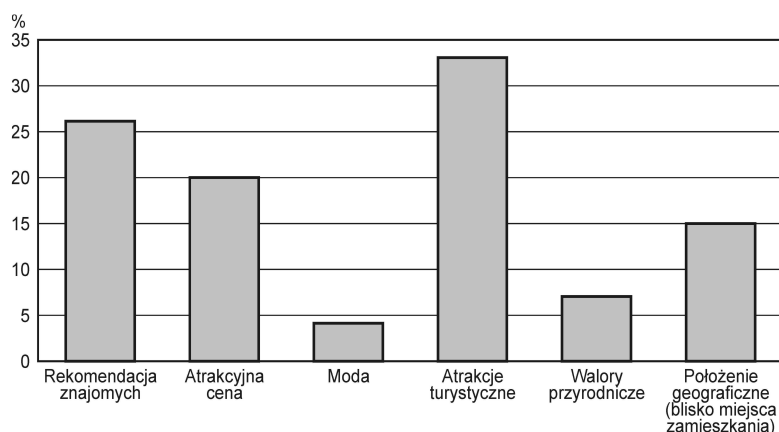
Źródło: opracowanie własne

Dla turystów pielgrzymujących ważne jest zazwyczaj grono osób im towarzyszących w podróży, ponieważ ma to bezpośredni wpływ na atmosferę i możliwość wspólnego przeżywania różnych aspektów podróży, a ponadto determinuje okoliczności pogłębiania wiedzy o regionie i miejscu docelowym pielgrzymki (rys. 5). Udana podróż pielgrzymkowa jest także często istotnym powodem, dla którego planuje się i odbywa kolejne podróże. Jednak analizując odpowiedzi na pytanie: „Z kim najczęściej wybiera się Pan/Pani na pielgrzymki?” – nie uzyskano jednoznacznej odpowiedzi. Wprawdzie respondenci stwierdzili, że lubią podróżować w gronie rodziny (27%) i przyjaciół (21%), to najchętniej odbywają podróże pielgrzymkowe z osobami wcześniej nieznanymi (31%). Umożliwia to ich zdaniem nawiązywanie nowych znajomości i przyjaźni. Z pewnością tłumaczy to fakt uczestniczenia przez te osoby w pielgrzymkach organizowanych przez różne instytucje (także biura podróży), które przyjmując zapisy kompletują grupy ze składem częściowo przypadkowym. Ponadto z uzyskanych danych wynika, że najmniej ankietowanych odbywa podróż pielgrzymkową samemu (7%) – zwykle taką decyzję podejmują osoby samotne (niebędące w związku małżeńskim lub partnerskim).

Odpowiedzi pozwoliły na ustalenie długości pobytu respondentów w Górcie Klasztornej. Blisko połowa badanych (46%) przebywa tam tylko jeden–dwa dni. Tak krótki czas trwania podróży pielgrzymkowej wskazuje, że odbywa się ona najczęściej w ramach spontanicznych, sobotnio-niedzielných przyjazdów do sanktuarium maryjnego z gronem najbliższych osób czy w ramach grup zorganizowanych, zainteresowanych przede wszystkim uroczystościami kościelnymi lub rekolekcjami odbywającymi się w weekendy. Mniej respondentów, bo 22% osób, preferuje podróże trwające od trzech do pięciu dni. W takim przypadku część czasu spędzonego w Górcie Klasztornej zostaje przez nich wykorzystana na odpoczynek, a część na rekolekcje. Osoby poznające zabytki dziedzictwa kulturowego lub zwiedzające tylko obiekty *sacrum* nie decydują się na pobyt dłuższy. Z kolei pielgrzymi przeznaczający około tygodnia na pobyt w Górcie Klasztornej (19% – głównie młodzież) najczęściej uczestniczą w rekolekcjach – „Góreckich dniach młodości”, które kończą się festiwalem „Maria Carmen”, odbywającym się w ostatni weekend czerwca. Tylko 13% respondentów, turystów-pielgrzymów przebywa w Górcie Klasztornej około dwóch tygodni. W świetle powyższych wyników stwierdzono, że długość pobytu w Górcie Klasztornej wykazuje bezpośredni związek z terminarzem i wymiarem rekolekcji odbywających się w Górcie Klasztornej. Ponadto żaden z respondentów nie przebywał w Górcie Klasztornej dłużej niż dwa tygodnie.

Wybór Górki Klasztornej na punkt docelowy podróży pielgrzymkowych jest spowodowany dużą atrakcyjnością turystyczną klasztoru (33%) oraz niskimi kosztami (20%) (rys. 6). Większość spośród ankietowanych przyznała, że są zainteresowani wieloaspektowym poznaniem obiektu oraz jego bogatej historii. Duże znaczenie w promocji sanktuarium maryjnego ma rekomendacja osób znajomych (26%). Młodzież często pozyskuje opinie i informacje o sanktuarium od osób starszych, które już wielokrotnie pielgrzymowały do Górki Klasztornej. Wprawdzie sprawdzenie rekomendacji nie stanowi głównego celu podróży pielgrzymkowych, to jednak w przypadku Górki Klasztornej wskazane uprzednio atrakcje turystyczne, rekolekcje adresowane do różnych grup wiekowych i społecznych, oraz uroczystości kościelne i festiwale czynią to miejsce bardzo atrakcyjnym dla turystów religijnych. Dla dużej liczby osób (15%) zachętą jest położenie geograficzne klasztoru, nieodległe od ich miejsca zamieszkania. Turyści pragnący poznać walory przyrodnicze tego miejsca (ok. 7%) mogą odbyć spacer aleją wysadzoną lipami, udać się do gaju przylegającego do klasztoru, w którym znajdują się pomniki przyrody (m.in. wieloletnie dęby). W dąbrowie napotyka się na również rytualny krąg Swarożycza, będący obiektem o cha-

rakterze kultowym w okresie przed chrystianizacją ziem polskich. Pielgrzymowanie do sanktuarium maryjnego w Górcie Klasztornej wiąże się z korzystaniem z dostępnych usług, w tym przede wszystkim z usługi religijnej i możliwości zwiedzania klasztoru, a w dalszej kolejności z masowych imprez plenerowych o charakterze parareligijnym (góreckiego festiwalu pieśni maryjnej „Maria Carmen”). Niezwykle rzadko turyści pielgrzymujący korzystają z usług w obiektach kultury (2%).

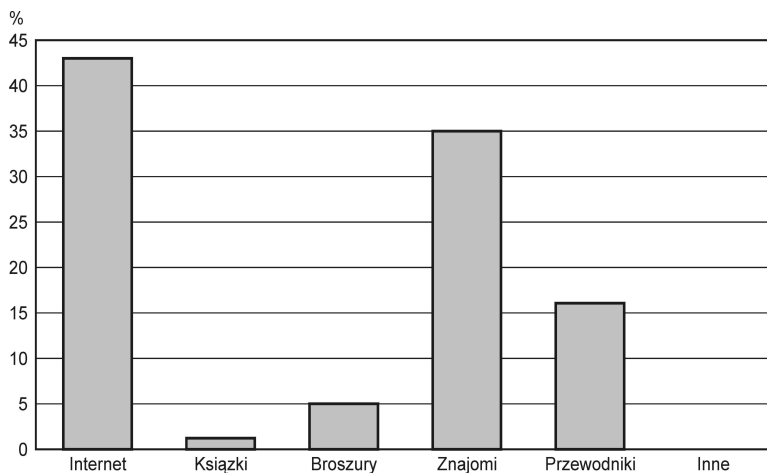

Rys. 6. Czynniki wpływające na wybór Górci Klasztornej jako miejsca pielgrzymki

Źródło: opracowanie własne

Turyści zainteresowani obiektami sakralnymi Górci Klasztornej najczęściej decydują się na samodzielny przyjazd (aż 41%), najczęściej samochodem lub też korzystają z możliwości odbycia podróży proponowanych przez parafie (także 41% respondentów) ze względu na gwarantowaną religijną opiekę księży oraz możliwość udziału we mszy świętej w intencji pielgrzymów. Zaledwie 16% turystów pielgrzymujących korzysta z ofert biur podróży, a sporadycznie (2% osób) z wyjazdów organizowanych przez szkoły, np. w celu udziału w Góreckich Dniach Młodości. Jak wynika z omawianego badania sondażowego, źródłem informacji o miejscu docelowym podróży pielgrzymkowej jest najczęściej Internet – 43% (rys. 7), przy czym dotyczy to przede wszystkim osób młodych (poniżej 40. roku życia). Górcia Klasztorna posiada doskonale wykonaną stronę internetową, zawierającą różnorodne informacje, m.in. opis sanktuarium maryjnego, porządek nabożeństw, wykaz rekolekcji, kalendarium imprez, dane o lokalnej bazie noclegowej. Z kolei osoby starsze pozyskują stosowne informacje głównie

od znajomych (36%) oraz księży i z ogłoszeń parafialnych. Ponadto, nieliczni respondenci korzystają z przewodników (16%), broszur (5%) i książek (1%), co jest spowodowane niewielką liczbą tego typu opracowań i trudniejszym dostępem niż w przypadku Internetu.

Rys. 7. Źródła informacji o sanktuarium maryjnym w Górze Klasztornej
Źródło: opracowanie własne

Respondentów różni liczba wyjazdów pielgrzymkowych do Górki Klasztornej. Ponad połowa z nich (51%) stwierdziła, że sanktuarium maryjne odwiedziła tylko jeden raz, podczas gdy kolejnych 30% było tam od dwóch do pięciu razy. Najmniej liczna była grupa pielgrzymów (18%), którzy podróż o motywach religijnych odbyli do tej miejscowości więcej niż pięć razy. Warto jednak zauważyć, że zamiar ponownego uczestnictwa w pielgrzymce do Górki Klasztornej zgłosiło aż 85% respondentów, co świadczy o atrakcyjności tego miejsca w zakresie turystyki religijno-pielgrzymkowej i kulturowo-religijnej, zwłaszcza pierwszej z wymienionych.

Podsumowanie i wnioski

Wyniki badania pozwoliły stworzyć profil turysty pielgrzymującego do Górki Klasztornej. Jest to osoba będąca w związku małżeńskim, w wieku 30–50 lat, preferująca podróże z nieznaną wcześniej grupą osób lub rodziną.

Turysta-pielgrzym pochodzi najczęściej z niewielkich miejscowości, pielgrzymuje samochodem lub autokarem. Motywem podróży pielgrzymkowej do Górki Klasztornej jest przede wszystkim modlitwa, zwiedzanie miejsc sakralnych oraz udział w rekolekcjach i nabożeństwach, ponieważ miejsce to słynie z licznych uzdrowień. Stworzony portret turysty koresponduje w wielu aspektach z profilem uzyskanym we wcześniejszych badaniach jednego z autorów niniejszej pracy (ROPIŃSKA, PODGÓRSKI 2015).

Biorąc pod uwagę fakt, że ruch turystyczny związany z pielgrzymowaniem stanowi w Polsce istotne zjawisko i rocznie pielgrzymuje w Polsce od 5 do 7 mln osób, co stanowi ponad $\frac{1}{5}$ wszystkich pielgrzymów europejskich (PYTEL, ZUZAŃSKA-ŻYŚKO, I. KINIORSKA 2011), warto uwzględnić ten fakt w strategii rozwoju turystyki gminy Łobzenica. W kontekście rozwoju turystyki z pewnością niezbędne jest podjęcie działań zmierzających do poprawy stanu zabytków oraz zwiększeniu ich dostępności. Gmina powinna usprawnić rozwiązania komunikacyjne, rozwinąć bazę noclegową oraz podnieść stan estetyczny miejscowości. Wydaje się konieczne położenie nacisku na dalszy rozwój turystyki pielgrzymkowej. Największe znaczenie w skłanianiu turystów do odwiedzenia omawianego obszaru ma i bez wątpienia będzie miał w dalszym ciągu sakralny kompleks w Górcie Klasztornej. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt postępującej sekularyzacji Europy i Polski (o czym świadczą kościelne statystyki praktyk religijnych). Dla rosnącej liczby ludzi religia przestaje być istotnym składnikiem życia, a nawet znika z niego zupełnie w sensie duchowym. Mimo to osoby takie pozostają bardzo często nią zainteresowane jako jednym z filarów własnego kręgu kulturowego (MIKOS V. ROHRSCHEIDT 2013). Z upływem lat obserwowana obecnie przewaga turystów pielgrzymkowo-religijnych nad kulturowo-religijnymi prawdopodobnie ulegnie odwróceniu. Może także nastąpić znaczący spadek liczby turystów i ta przestrzeń turystyczna (WŁODARCZYK 2011) przejdzie w stadium C etapu II – starej przestrzeni turystycznej, a w długiej perspektywie czasowej być może znajdzie się na etapie III funkcjonowania, przechodząc w przestrzeń postturystyczną.

Krajobraz kulturowy ukształtowany przez wieki stanowi o atrakcyjności turystycznej gminy Łobzenica. Największą wartość posiadają obiekty sakralne i zabytki ruchome Górki Klasztornej oraz cenny i charakterystyczny zabytkowy układ przestrzenny Łobzenicy, niegdyś ważnego miasta handlowego Krajny. Na możliwości rozwoju turystyki wpływają także walory przyrodnicze terenów położonych nad Łobzonką oraz kilku zespołów pałacowych i parków krajobrazowych. Miejscem o największej atrakcyj-

ności dla turystów pielgrzymujących jest niewątpliwie pobernardyński klasztor w Górcie Klasztornej z najstarszym w Polsce sanktuarium maryjnym, będący głównym motorem rozwoju turystyki w gminie.

Podziękowanie

Księdzu Dyrektorowi Ośrodka Rekolekcyjno-Pielgrzymkowego przy Sanktuarium Maryjnym w Górcie Klasztornej Józefowi Bobetowi MSF autorzy dziękują za udzielone informacje.

BIBLIOGRAFIA

- DOBROWOLSKA M., 1948, *Dynamika krajobrazu kulturalnego*, „Przegląd Geograficzny”, XXI, 1, s. 151–205.
- DUBIELA J., 2011, *Łobżenickie zaułki*, Łobżenica, s. 49–50.
- DUDA T., 2011, *Średniowieczne kościoły w Gardnie i Binowie – znaczące punkty stacyjne nadodrzańskiego odcinka pielgrzymiego szlaku Świętego Jakuba*, [w:] Z. Kroplewski, A. Panasiuk (red.), *Turystyka religijna. Atrakcje turystyki religijnej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, 648, s. 101–110.
- FLAGA M., 2011, *Sanktuaria maryjne województwa lubelskiego – ośrodki kultu czy turystyki*, [w:] Z. Kroplewski, A. Panasiuk (red.), *Turystyka religijna. Atrakcje turystyki religijnej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, 648, s. 111–128.
- KONEK M., DUBIELA J., 2006, *Łobżenica. Miasteczko na Krajinie. Opowieści o miejscach i ludziach*, Wyd. GCK i TME, Łobżenica, s. 22–24.
- KONDRACKI J., 2009, *Geografia regionalna Polski*, PWN, Warszawa.
- KOWALSKI T., RUSZKOWSKI J.M., 2011, *Miejsce kultu religijnego jako czynnik atrakcyjności turystycznej regionu na przykładzie sanktuarium w Piekarach Śląskich*, [w:] Z. Kroplewski, A. Panasiuk (red.), *Turystyka religijna. Zagadnienia interdyscyplinarne*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, 647, s. 71–84.
- KRUCZEK Z., KUREK A., NOWACKI M., 2010, *Metoda inwentaryzacji krajoznawczej*, [w:] *Krajoznawstwo – teoria i metodyka*, Wyd. Proksenia, Kraków, s. 84–96.
- MARCINIAK K., 2014, *Przeobrażenia we współczesnym ruchu pielgrzymkowym w Wielkopolsce*, [w:] F. Lenort, P.F. Neumann (red.), „*Studia z Dziejów Wielkopolski*”, 9, Wydział Teologiczny, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, s. 289–320.
- MĄCZKA D., 2011, *Turystyka kulturowa śladami sanktuariów maryjnych na wschodnim Mazowszu*, [w:] Z. Kroplewski, A. Panasiuk (red.), *Turystyka religijna. Atrakcje turystyki religijnej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, 648, s. 223–232.
- MIETZ A., PAKULSKI J., 2014, *Łobżenica. Portret miasta i okolicy*, wyd. 2, Wyd. Adam Marszałek, Toruń.
- MIKOS V. ROHRSCHEIDT A., 2010, *Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy*, wyd. II, rozszerzone i uzupełnione, KulTour.pl Poznań.
- MIKOS V. ROHRSCHEIDT A., 2013, *Religia jako przedmiot poznawczych zainteresowań turysty. Analiza fenomenu i oferty kulturowej turystyki religijnej*, „*Turystyka Kulturowa*”, 13, s. 86–102.

- NITKIEWICZ-JANKOWSKA A., JANKOWSKI G., STASZEWSKA A., 2011, *Sanktuarium maryjne w Rudach Wielkich jako walor dla turystyki religijnej i poznawczej*, [w:] Z. Kroplewski, A. Panasiuk (red.), *Turystyka religijna. Atrakcje turystyki religijnej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, 648, s. 251–260.
- OBŁÓJ K., 2014, *Strategia organizacji*, PWE, Warszawa, s. 106–112.
- OLĘDYTOWSKI T.G., 2011, *Znaczenie sanktuarium maryjnego w Supraślu jako ośrodka pątniczego w rozwoju miasta*, [w:] Z. Kroplewski, A. Panasiuk (red.), *Turystyka religijna. Atrakcje turystyki religijnej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, 648, s. 271–284.
- PLICH T., 1995, *Zasady badań pedagogicznych*, Wyd. Żak, Warszawa, ss. 51.
- PYTEL S., ZUZAŃSKA-ŻYŚKO E., KINIORSKA I., 2011, *Motywy pielgrzymek do najważniejszych sanktuariów w Polsce*, [w:] Z. Kroplewski, A. Panasiuk (red.), *Turystyka religijna. Zagadnienia interdyscyplinarne*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, 647, s. 179–190.
- RAKOWSKI D., 2011, *Zabytkowe sanktuaria maryjne na Pomorzu Zachodnim jako atrakcje turystyczne*, [w:] Z. Kroplewski, A. Panasiuk (red.), *Turystyka religijna. Atrakcje turystyki religijnej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, 648, s. 297–314.
- ROPIŃSKA A.K., PODGÓRSKI Z., 2015, *Profil współczesnego turysty pielgrzymkowego*, „Journal of Education, Health and Sport”, 5(9), s. 227–244.
- SOŁJAN I., 2002, *Ośrodki kultu maryjnego w Karpatach polskich (1772–1992)*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytet Jagielloński, Kraków, ss. 192.
- TRATWAŁ-UGLIŚ N., UGLIŚ J., 2011, *Warunki rozwoju turystyki pielgrzymkowej w Wielkopolsce*, [w:] Z. Kroplewski, A. Panasiuk (red.), *Turystyka religijna. Zagadnienia interdyscyplinarne*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, 647, s. 179–190.
- WŁODARCZYK B., 2009, *Przestrzeń turystyczna. Istota, koncepcje, determinanty rozwoju*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, ss. 268.
- WŁODARCZYK B., 2011, *Procesy kształtujące przestrzeń turystyczną*, „Turizm/Tourism”, 21/1–2, s. 59–66.
- WOLNA-SAMULAK A., 2011, *Sanktuaria maryjne w Polsce jako cel turystyki pielgrzymkowej. Studium na przykładzie sanktuarium w Licheniu Starym i Gietrzwałdzie*, [w:] Z. Kroplewski, A. Panasiuk (red.), *Turystyka religijna. Atrakcje turystyki religijnej*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, 648, s. 383–390.
- <http://gorkaklasztorna.com/uploads/images/mapa.jpg>.

